

TLAČOVÁ SPRÁVA

22. august 2024

Prehliadka Lumière pod paľbou prinesie menej známe slovenské filmy o Povstaní a odboji

Slovenské národné povstanie je kľúčovou témou v dejinách slovenskej kinematografie. Pri príležitosti jeho 80. výročia pripravilo Kino Lumière rozsiahly štvormesačný cyklus, ktorý ponúkne menej známe alebo zabudnuté filmy o Povstaní a odboji. Prehliadku nazvanú Lumière pod paľbou otvorí dráma *V hodine dvanástej* (1958) režisérskej dvojice Jozef Medveď a Andrej Lettrich, do konca roka sa uskutoční sedemnást projekcií hraných aj dokumentárnych, dlhometrážnych i krátkych filmov. Cyklus sa začne vo štvrtok 29. augusta, presne na výročie Povstania.

Do programu filmových prehliadok k výročiu SNP sa zvyčajne vyberajú divácky obľúbené a kritikou dobre hodnotené filmy. Dramaturgovia Kina Lumière sa v programe cyklu Lumière pod paľbou rozhodli predstaviť inú tvár Povstania. „Slovenský filmový ústav spravuje vo svojom filmovom archíve množstvo hraných, dokumentárnych, historických či spravodajských filmov, ktoré filmové štúdiá na Kolibe pravidelne produkovali pri príležitosti výročných osláv SNP,“ hovorí Martin Kaňuch, koordinátor prehliadky a člen programovej rady Kina Lumière. „Pri okrúhlym výročí sa v prvom pláne vždy ponúka možnosť uviesť tie najznámejšie, najreprezentatívnejšie diela, my sme sa však rozhodli vyhnúť tejto ľahšej ceste a pripravili sme kolekciu menej známych titulov, príkladne propagandisticky vyhranených alebo neprávom zabudnutých. Cieľom bolo rozšírenie povedomia o povstaleckej filmovej tvorbe, snaha uvidieť dané diela bez predsudkov a zažitého negatívneho predporozumenia.“

Profil prehliadky je pestrý, tvoria ho vzácne diela z obdobia Slovenského štátu, ktoré sa z filmovej kópie zahrajú po veľmi dlhej dobe, hrané filmy známych tvorcov zo 70. rokov i vybrané dokumentárne svedectvá od 60. rokov po súčasnosť. „V povstaleckej slovenskej kinematografii, a to napriek predchádzajúcej zvýšenej politickej pozornosti, možno vidieť dve tvorivé línie, občas i hybridné. Jednu viac či menej oficiálnu, oslavnú, zjednodušujúcu, propagandistickú, druhú polemickú, úvahovejšiu, historicky ukotvenejšiu, ktorá sa v rámci možností snaží vojsť do rozvírených spoločenských dejov a človeka uprostred nich,“ charakterizuje výber filmov v prehliadke filmová historička a publicistka Eva Vženteková, autorka celého projektu a dramaturgička cyklu Lumière pod paľbou.

Prehliadku otvorí film *V hodine dvanástej* (1958), nepriamo inšpirovaný skutočnou udalosťou zajatia desiatich povstalcov jednotkou SS a ich uväznenia v Banskej Bystrici. V programe je aj dráma o rozhodovaní sa medzi službou okupantom a rezistenciou *Človek na moste* (1972) Jána Lacka, tiež diptych o armádnom odbojárovi, disidentovi a nakoniec povstalcovi Ľudovítovi Kukorellim *Život na úteku* (1975) a *Chod' a nelúč sa* (1979) Jozefa Režuchu, ďalej obraz občianskeho konfliktu prerastajúceho do osobného revanšu *Súkromná vojna* (1977) Martina Hollého a pohľad na kritickú situáciu v obci počas prechodu frontov vo filme *Veľká noc a veľký deň* (1974) Štefana Uhra. Premietne sa aj neprávom zabudnutý Uhrov film *Zlaté časy* (1978) či sčasti ideologizovaná komédia *Cnostný Metod* (1979) Jána Lacka.

Podľa Vžentekovej „odvrátenou stranou povstaleckej tematiky sú snímky, ktoré sa snažili oživiť realie, príbehy a postavy mimo odboja a priniesť kritický, ale v rámci okolností vierohodný obraz z dejín vytesňovaného Slovenského štátu“. Takými sú v programe prehliadky psychologicko-spoločenské drámy *Námestie svätej Alžbety* (1965) Vlada Bahnu a *Sýkorka* (1989) Pavla Gejdoša a žánrovo exkluzívna historická satira *Naši pred bránami* (1970) Ľudovíta Filana. Klasické filmy doplní snímka

Prehliadka Lumière pod paľbou prinesie menej známe slovenské filmy o Povstaní a odboji

Nedodržaný sľub (2009) Jiřího Chlumského, nakrútená už v iných spoločensko-ekonomických podmienkach a prechádzajúca celým vojnovým obdobím prostredníctvom postavy prenasledovaného židovského mladíka.

Prehliadku filmov obohatia dva tematicky analogické celovečerné dokumenty *Návrat do horiaceho domu* (2014) Anny Gruskovej a *Ako som sa stala partizánkou* (2021) Very Lackovej v dramaturgickom výbere filmovej historičky Evy Filovej a tiež žurnál spoločnosti *Nástup* z obdobia Slovenského štátu a dobové dokumenty *Trvalé svetlá* (1940) Ivana J. Kovačeviča, *V bielom raji* (1943) Eugena Mateičku a *Na ostrove kormoránov* (1944/46) Paľa Bielika v dramaturgii filmovej historičky Petry Hanákovej. Súčasťou prehliadky sú aj dve pásma predtým prevažne trezorových krátkych filmov *Nedokončená kronika* (1967), *Povstaleckí letci* (1974) a stredometrážnych dokumentov *Maličká ríša* (1964) a *Generáli* (1969) v dramaturgii ich tvorca či spolutvorcu Rudolfa Urca a premietne sa tiež dokument o Ľudovítovi Kukorellim *Monológy* (1964) režisérov Martina Slivku a Miloslava Kubíka, ktorý sa venuje pôsobeniu partizánskej brigády Čapajev na východnom Slovensku a tiež nejasnostiam okolo smrti jedného z jej veliteľov Ľudovíta Kukorelliho.

Eva Vženteková hovorí, že „niektoré snímky sú umelecky zdatnejšie, iné menej. Ale väčšina vybraných filmov sa pri zobrazovaní protifašistickej rezistencie, ozbrojeného boja a obdobia Slovenského štátu, v lone ktorého domáci odboj vznikol, aspoň čiastočne snažila odokryť historické alebo sociálno-psychologické okolnosti dramatickej vojnovnej doby. Uvádzané filmy zároveň vypovedajú nielen o dobe, ktorú sa snažia zobrazovať, ale aj o dobe, v ktorej vznikli a ktorej boli viac či menej poplatné. Prísny pohľad dnes zmierňuje nielen nemalý časový či osobný odstup, ale aj potreba prekročiť čiernobiele schémy videnia a rozplietat' hodnoty domáceho filmového archívu.“ Podľa nej zámerom prehliadky je predovšetkým „upozorniť na diela, ktoré pohľad na povstalecké udalosti a situáciu danej doby aspoň čiastočne historizujú, nepriateľa nevnímajú ako monolit a vlastné pozície podrobujú kritickejšiemu náhľadu v mene lepšieho poznania vlastnej minulosti“.

Cyklus Lumière pod paľbou sa začne vo štvrtok 29. augusta o 18.00 hod., lektorsky prvú projekciu uvedie autorka projektu Eva Vženteková. Prehliadka bude pokračovať do 19. decembra, premietania sú naplánované spravidla každý týždeň vo štvrtok o 18.20 hod. Viac informácií o podujatí nájdete [na webstránke kina](#).

kontakt: Simona Nôtová, tlačová tajomníčka SFÚ, tel.: +421 2 5710 1542, simona.notova@sfu.sk